

ALTEERRA

WAGENINGENUR

Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten

Deelrapport 7. Kosten van het opvangbeleid in relatie tot de verspreiding
van ganzen en smienten over de provincies

T.C.P. Melman
B.S. Ebbinge
A.P.P.M. Clerkx

Alterra-rapport 1844, ISSN 1566-7197

Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Uitgevoerd in het beleidsondersteunend onderzoekcluster Ecologische Hoofdstructuur, projectcode BO-02-002-018-004 en het Faunafonds.

Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten

Deelrapport 7. Kosten van het opvangbeleid in relatie tot de verspreiding van ganzen en smienten over de provincies

**T.C.P. Melman
B.S. Ebbinge
A.P.P.M. Clerkx**

Alterra-rapport 1844

Alterra, Wageningen, 2009

REFERAAT

Melman, T.C.P., B.S. Ebbing & A.P.P.M. Clerks, 2009. Evaluatie *Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Deelrapport 7. Kosten van het opvangbeleid in relatie tot de verspreiding van ganzen en smienten over de provincies*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 1844. 42 blz.; 4. fig.; 12 tab.; 7 ref.

De kosten van het opvangbeleid voor wintergasten, dat in 2005 is ingegaan, zijn in beeld gebracht en vergeleken met de kosten van de oude schaderegeling. Hierbij is aan alle aspecten aandacht geschonken. Behalve de basisvergoeding en variabele vergoeding, zoals die voor de opvang geldt, zijn ook meegenomen de schade-uitkeringen (buiten de opvanggebieden), de taxatiekosten, de organisatiekosten (door de Dienst Regelingen en het Faunafonds) en onderzoekskosten. Ook is gekeken naar regionale verschillen en naar verschillen tussen de diverse ganzensoorten en smienten. Tot slot is een verwachting voor de ontwikkeling van de kosten opgesteld.

Met het nieuwe opvangbeleid zijn de kosten nagenoeg verdubbeld tot ca 14 miljoen per jaar. Dit is vooral toe te schrijven aan de basistvergoedingen die deelnemende boeren in de opvanggebieden ontvangen, naast de schade-vergoeding. Het totaal hiervan bedraagt ca 6 miljoen/jr. De provincie met de hoogste opvangkosten is Friesland: goed voor 50% van de kosten. De meeste kosten hebben betrekking op kolganzen en brandganzen. Wanneer de toename van het aantal wintergasten onverminderd 6% per jaar bedraagt, zullen de kosten de komende 5 jaar met bijna €1 miljoen per jaar toenemen.

Trefwoorden: faunaschade beleid, kosten, opvangbeleid ganzen en smienten

Foto voorkant: Hugh Jansman

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.boomblad.nl/rapportenservice.

© 2009 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
2 Methode	13
3 Resultaten	17
3.1 De kosten van het opvangbeleid	17
3.1.1 Verschillende kostenposten	17
3.1.2 Getaxeerde schade binnen opvanggebieden (variabele toeslag)	19
3.1.3 Organisatiekosten	19
3.1.4 Taxatiekosten	20
3.1.5 Onderzoekskosten	20
3.2 Kosten verdeeld naar regio's en provincies	20
3.2.1 Kosten van de opvang van ganzen en smienten	20
3.3 Verschillen in kosten per soort	24
4 Toekomstige ontwikkelingen	27
5 Conclusies	29
Literatuur	31
<i>Bijlagen</i>	
1 Aantallen vogeldagen per soort en per provincie voor 5 seizoenen	33
2 Prijzen per kg droge stof van voorjaars-, zomer- en najaarsgras	35
3 Kosten uitgesplitst naar provincie voor drie seizoenen van beleidskader faunabeheer (exclusief Waddeneilanden en individuele kosten; afrondingsverschillen t.o.v. tabel 3)	37
4 Overzicht verschenen rapporten binnen het projectcluster 'Evaluatie opvangbeleid overwinterende ganzen en smienten'	41

Woord vooraf

Nederland is binnen West-Europa een zeer belangrijk overwinteringsgebied voor ganzen en smienten. Bijna nergens komen er 's winters zoveel ganzen en smienten bij elkaar als in Nederland. Nederland draagt daardoor een grote internationale verantwoordelijkheid voor het voortbestaan van deze trekvogels (zie beleidsnota Ruimte voor ganzen, 1990). Nederland is aantrekkelijk voor deze watervogels vanwege zijn zachte winterklimaat en rivieren, wadden en meren. Nederland heeft bovendien uitgestrekte landbouwgebieden met veel goed gras, waar deze vogels kunnen grazen. Boeren kunnen echter veel schade door deze vogels ondervinden, wanneer die op hun percelen foerageren, vooral wanneer de vogels hun honger ook stillen met "dure" gewassen zoals wintergraan of groenten. Moties van het parlement waarin gevraagd werd maatregelen te treffen tegen de toenemende schade door ganzen en smienten waren voor de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aanleiding om nieuw beleid te ontwikkelen. Het resultaat was dat de Minister van LNV in het najaar van 2003 het Beleidskader Faunabeheer aan de Tweede Kamer kon aanbieden. Het Beleidskader Faunabeheer - ook wel aangeduid als opvangbeleid overwinterende ganzen en smienten - is tot stand gekomen na overleg tussen vertegenwoordigers van LNV, Interprovinciaal Overleg (IPO), Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV) en Vogelbescherming Nederland. De Tweede Kamer heeft ingestemd met het opvangbeleid en de Minister heeft de provincies verzocht foerageergebieden aan te wijzen en de maatregelen om de ganzen en smienten binnen deze aangewezen gebieden te concentreren, zoals in het Beleidskader Faunabeheer staat, uit te voeren.

Het opvangbeleid streeft enerzijds naar een duurzame staat van instandhouding van overwinterende ganzen en smienten als uitvloeisel van de internationale verantwoordelijkheid van Nederland voor beschermde soorten (Vogelrichtlijn). Anderzijds geeft het Beleidskader aan dat de omvang en toename van de schade als gevolg van overwinterende ganzen en smienten nu zodanig omvangrijk is, dat beheer noodzakelijk is. Om aan beide uitgangspunten van het opvangbeleid te kunnen voldoen, is vanaf 2005 80.000 hectare foerageergebied aangewezen voor kolgans, grauwe gans, smient ('beleidskadersoorten'), brandgans en kleine rietgans ('mengsoorten'). Om de schade buiten de foerageergebieden ook daadwerkelijk te verminderen, wordt optimaal gebruik gemaakt van het lerend vermogen van de dieren, door ze consequent van deze gebieden te verjagen. Dit betekent: binnen de foerageergebieden zo veel mogelijk rust en voldoende voedselaanbod, buiten deze gebieden veel onrust. Verondersteld is dat het effect van verjagen wordt versterkt wanneer dit wordt gecombineerd met afschot ("ondersteunend afschot").

Om het Beleidskader Faunabeleid te monitoren en evalueren in al zijn facetten is een onderzoeksprogramma opgezet. In eerste instantie ging het om een periode van vier jaar. Het onderzoek is in het najaar van 2004 gestart. Centraal hierbij staan de volgende vier onderzoeksvragen:

1. Foerageren de ganzen en smienten hoofdzakelijk in de aangewezen foerageergebieden en beduidend minder daarbuiten?
2. Kunnen de ganzen en smienten met de foerageergebieden uit de voeten, m.a.w. gaat het goed met de conditie en aantallen?
3. Is de regeling voor de boeren werkbaar, m.a.w. werkt de regeling in financieel opzicht en bedrijfsvoering naar tevredenheid?
4. Zijn de kosten voor LNV beheersbaar en op een acceptabel niveau?

Deze evaluatie geeft vooral een beeld van de ontwikkelingen in de drie seizoenen waarin het nieuwe opvangbeleid geëffectueerd is. Uiteraard ook afgezet tegen de situatie in de jaren daarvoor.

Het voorliggende rapport gaat in op de kosten van het opvangbeleid. De aandacht is daarbij gericht op het in beeld brengen van alle aspecten: de opvang zelf, maar ook de organisatie ervan, het onderzoek en de te verwachten ontwikkeling.

Het rapport maakt onderdeel uit van een reeks rapporten dat is verschenen binnen het onderzoeksprogramma (zie pagina 41).

Samenvatting

Het aantal ganzen en smienten dat in Nederland overwintert, neemt gestaag toe. Dit leidt ook tot toenemende overlast bij boeren. De overheid heeft hiervoor regelingen waarmee gedupeerden schadeloos gesteld kunnen worden. Tot 2005 was dat een schaderegeling op basis van geleden schade. Sinds 2005 is met het beleidskader faunabeheer een regeling gekomen voor de opvang van de wintergasten in opvanggebieden. In de omliggende gebieden moeten de ganzen worden verjaagd. Deelnemers aan de regeling (PSAN) krijgen een basisvergoeding voor de gegarandeerde rust en voedselaanbod. Daarnaast is voorzien in een variabele schadevergoeding voor de derving van grasgroei in het voorjaar. Hiertoe worden alle percelen getaxeerd. Naast de opvangregeling is de oude schaderegeling in stand gehouden voor geleden schade door boeren buiten de opvanggebieden en door niet aan de opvangregeling deelnemende boeren binnen de opvanggebieden.

In dit rapport wordt aandacht geschonken aan de kosten die verbonden zijn aan het beleidskader faunabeheer in vergelijking tot de kosten van de twee seizoenen van de oude schaderegeling die voorafgingen aan de invoering van het beleidskader faunabeheer. Behalve de basisvergoeding en variabele vergoeding evenals de schade-uitkeringen en bijbehorende taxatiekosten, zijn ook organisatiekosten (door de Dienst Regelingen en het Faunafonds) en onderzoekskosten gemaakt. Ook is gekeken naar regionale verschillen en naar verschillen tussen de diverse ganzensoorten en smienten. Tot slot is een verwachting voor de ontwikkeling van de kosten opgesteld.

Met de invoering van het opvangbeleid zijn de hiermee gemoeide kosten verdubbeld. De schade-uitkeringen zijn in de vijf vergeleken seizoenen min of meer gelijk gebleven. Daarentegen zijn de kosten die gemoeid zijn met de PSAN pakketten, wel toegenomen. De toename van kosten betreft vooral de pakketvergoedingen (vaste beheervergoeding). De variabele toeslag verhoudt zich redelijk tot de uitkeringen in de oude regeling.

De toename van de pakketvergoeding ten opzichte van de oude regeling met pilotgebieden en Waddeneilanden, wordt deels verklaard door het toegenomen areaal opvanggebied.

Omdat het aantal deelnemende boeren tussen de seizoenen tijdens het opvangbeleid fluctueert (vooral de laatste twee seizoenen), verschuiven de betalingen van pakketvergoeding naar schade-uitkering, maar blijft het totaal van beide posten per seizoen ongeveer gelijk.

De organisatiekosten van het nieuwe beleid ten opzichte van de oude situatie verschillen niet noemenswaardig. De taxatiekosten zijn wel toegenomen, omdat met de invoering van de opvangregeling ook de deelnemende percelen worden getaxeerd. Deze kostenpost bedraagt een half miljoen euro.

De conclusie die kan worden getrokken is dat de toename in kosten van het nieuwe opvangbeleid voornamelijk terug te voeren is op de vaste component van de beheerschikkingen ex PSAN en niet op toename van de ganzen- en smienten aantallen of het aantal gansdagen. Daarnaast speelt de fluctuerende grasprijs een rol.

Bij uitsplitsing van de kosten naar provincies blijkt Friesland verreweg de meeste kosten te hebben; hier wordt ongeveer de helft van de opvangkosten voor Nederland gemaakt. Gelderland en Noord-Holland hebben elk een aandeel van circa 10% van de kosten. De overige provincies zitten daar weer ver onder. Omgerekend naar aantallen gansdagen per provincie zijn de kosten in Friesland en Noord-Holland het hoogst. De kosten in Zuid-Holland zijn opvallend laag, vooral omdat in deze provincie nauwelijks beschikkingen tot stand zijn gekomen. De verschillen tussen de provincies hangen samen met het moment waarop de ganzen binnen de provincies schade veroorzaken (vraat aan het begin van het seizoen leidt tot minder schade dan vraat aan het einde van het seizoen).

Uit de taxaties binnen PSAN blijkt dat een aanzienlijk deel van de percelen met een beschikking geen schade hebben geleden. Gemiddeld voor Nederland is dat 37% van de percelen. Dit kan worden verklaard door: (1) het aanbod in het najaar was voor de toen aanwezige ganzen toereikend; (2) er liggen laat-maaier weidevogelbeschikkingen op de ganzenopvang-percelen, zodat ten tijde van de eerste snede in juni, tevens het taxatiemoment, de eventuele voorjaarschade volledig is gecompenseerd door hergroei; (3) er zijn geen/nauwelijks ganzen geweest. In het laatste geval zijn die opvangpercelen overbodig en kan bespaard worden op de basiskosten. Het is te overwegen hier nader onderzoek naar te doen.

De verblijftijd en –periode in Nederland, evenals de voedselbehoefte verschilt voor de diverse soorten. Hierdoor lopen de kosten per soort ook uiteen. In Friesland zijn de kolgans en de brandgans de belangrijkste soorten. Deze hebben een grotere voedselbehoefte dan bv de smient die in Noord- en Zuid-Holland en Utrecht het meeste gras eet. Omdat vooral de vraat in de periode februari-april grotere schadekosten met zich meebrengt, heeft kolgans het grootste aandeel in de voorjaarschade. Wanneer de schade later in het voorjaar toegebracht zwaarder weegt in de kosten, neemt het aandeel van brandgans (die langer verblijft) aan de schade toe en is dan ongeveer even groot als van kolgans.

De toekomstige ontwikkeling van de kosten van de ganzenopvang is afhankelijk van de aantalontwikkeling, de hoogte van de vergoeding en van het concept van de vergoedingen (doorgaan met opvangvergoeding of terug naar schaderegeling).

Bij een aantaltoename van 6% zullen de kosten per jaar toenemen met €0,7 tot €0,9. Bij stabilisatie van de aantallen stabiliseren ook de kosten rond de €14 miljoen per jaar. Komt de basisvergoeding te vervallen, dan zullen de kosten met ongeveer €6 miljoen per jaar lager liggen.

1 Inleiding

Het aantal ganzen dat in Nederland overwintert, neemt gestaag toe. Over de afgelopen dertig jaar bedraagt deze toename ongeveer 6% per jaar. Deze toename is verheugend omdat Nederland kennelijk aantrekkelijk is voor deze soortengroep en daarmee een rol kan vervullen in het duurzaam voortbestaan ervan. Anderzijds leveren ganzen daarmee ook overlast aan de grondgebruikers: ze vreten gras dat bedoeld was voor het vee, juist gezaaid graan dat daardoor voortijdig verdwijnt. In 2007/08 verbleven er ca 2,8 miljoen ganzen en smienten in ons land. Met elkaar verbleven deze ruim 350 miljoen dagen (zie tabel 1), gemiddeld elk individu dus 125 dagen. De hoeveelheid voedsel die hiermee is gemoeid is aanzienlijk en daar zijn forse kosten mee gemoeid.

Tabel 1. Totaal aantal vogeldagen per seizoen en provincie gesommeerd voor kolgans, grauwe gans, brandgans, kleine rietgans en smient. (bron: SOVON)

Provincie	voor beleidskader		sinds beleidskader		
	1998-99	2001-02	2005-06	2006-07	2007-08
Groningen	14.927.000	15.399.000	18.013.000	18.727.000	16.146.000
Friesland	75.979.000	97.441.000	123.969.000	101.395.000	112.050.000
Drenthe	1.783.000	1.973.000	2.984.000	3.019.000	2.800.000
Overijssel	7.0123.000	10.942.000	12.650.000	12.249.000	13.915.000
Flevoland	5.739.000	6.587.000	5.274.000	5.968.000	5.521.000
Gelderland	21.260.000	29.258.000	34.254.000	28.687.000	35.329.000
Utrecht	8.613.000	13.027.000	16.151.000	13.524.000	14.420.000
Noord-Holland	34.109.000	45.319.000	47.718.000	41.713.000	47.429.000
Zuid-Holland	45.905.000	56.424.000	59.912.000	53.713.000	59.807.000
Zeeland	27.523.000	30.438.000	31.782.000	24.487.000	26.185.000
Noord-Brabant	10.866.000	9.996.000	12.570.000	10.717.000	12.043.000
Limburg	1.816.000	2.469.000	4.080.000	3.165.000	4.535.000
NEDERLAND	255.531.000	319.274.000	369.357.000	317.363.000	350.180.000

NB. In Bijlage 1 zijn de aantallen per seizoen uitgesplitst naar soort.

De overheid heeft regelingen waarmee gedupeerden meer of minder schadeloos kunnen worden gesteld. Tot 2005 was dat een schaderegeling. Om voor schade-uitbetaling in aanmerking te komen, vereiste deze regeling dat grondgebruikers inspanning deden om de ganzen te verjagen. In die zin was de regeling negatief van insteek: alleen de onvermijdelijke schade werd vergoed. Sinds 2005 is met het beleidskader faunabeheer een regeling gekomen voor de opvang van deze wintergasten. Daarmee was er een meer positieve benadering van het gastvrijheid verlenen aan de wintergasten. Deze wordt ook wel aangeduid als Groene Dienst die door grondgebruikers wordt geleverd. De regeling geldt in daartoe aangewezen gebieden. In deze gebieden wordt gestreefd naar rust en naar beschikbaarheid van voldoende voedsel. Het idee is voorts dat in de omliggende gebieden de ganzen naar

deze gebieden worden verjaagd. De vooronderstelling is dat ganzen daarmee wordt aangeleerd wat foerageergebieden zijn waar ze zich welkom weten.

Deelnemers aan deze regeling (onderdeel van de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer -PSAN) krijgen een basisvergoeding vanwege de gegarandeerde rust en het gerealiseerde voedselaanbod aan het begin van het winterseizoen). Daarnaast is voorzien in een variabele schadevergoeding voor de derving van de grasgroei in het voorjaar. Hiertoe wordt op alle percelen een taxatie uitgevoerd, waarvoor een beschikking voor het ganzenbeheer is verleend.

Naast deze opvangregeling is de oude schaderegeling intact gebleven. Hiervan kan gebruik worden gemaakt door de grondgebruikers die buiten de aangewezen gebieden wonen en voor hen die daarbinnen wonen, maar die om hen moverende redenen niet wensen mee te doen.

Bij de evaluatie van het beleidskader faunabeheer wordt onder andere aandacht geschonken aan het kostenaspect. In dit rapport wordt daar verder op ingegaan. De aandacht wordt gericht op het in beeld brengen van alle aspecten: de opvang zelf, maar ook de organisatie ervan, het onderzoek en de te verwachten ontwikkeling. Ook de kosten van de oude faunaschaderegeling worden hierbij betrokken.

Vraagstelling

De hoofdvraag die voorligt is:

- (1) Wat zijn de kosten van het opvangbeleid van overwinterende ganzen zoals dat met het beleidskader faunabeheer is ingezet; hoe verhouden deze kosten zich met het faunaschadebeleid zoals het daarvoor werd uitgevoerd?

Daarnaast spelen de volgende onderliggende vragen:

- (2) Hoe zijn de kosten over de onderliggende regio's cq provincies verdeeld
- (3) Vertonen de diverse soorten verschillen in hoeveelheid schade?
- (4) Hoe zullen de kosten zich naar verwachting ontwikkelen en wat zijn de mogelijkheden om deze kosten te beperken?

2 Methode

Via het Faunafonds en de Directie Regelingen zijn gegevens verkregen over de gemaakte kosten in het kader van de schade- en beheerregelingen van ganzen en smienten, de arealen waar deze betrekking op hebben en de daarmee gemoeide apparaat- en onderzoekskosten. Omdat de kosten in de verschillende jaren op een veranderend aantal ganzen en smienten betrekking hebben, zijn bij de interpretatie ook de gegevens over de aantalonwikkeling betrokken (ontleend aan Van der Jeugd et al., 2008). Naast het opstellen van landelijke overzichten zijn sommige analyses op provincieniveau uitgevoerd om inzicht te krijgen in regionale variabiliteit. Daarnaast zijn kosten ook gesplitst naar soort, omdat het gedrag van de verschillende soorten (wijze van grazen) en de periode dat ze in Nederland verblijven onderling verschilt.

Tabel 2. Kostenposten binnen de Faunaschaderegeling en de Beheerregeling.

Regeling en kostenrubriek	Toelichting	
Beheerregeling (PSAN)	Regeling binnen de opvanggebieden	
Vaste kosten	Vaste vergoeding per ha	Gericht op aanbieden voldoende gras in najaar, plus rust
Variabele kosten	Uitkering bij schade op basis van taxatie	Schadecompensatie gebonden aan maximum, geen verjaagplicht
Faunaschaderegeling	Regeling buiten de opvanggebieden, en binnen de opvanggebieden voor hen die niet wensen mee te doen	
Schadekosten	Uitgekeerde schade na taxatie	Kent geen maximum, verjagen ter vermindering van schade verplicht, kent eigen risico buiten opvang; binnen opvang geen eigen risico
Uitvoeringskosten		
Organisatiekosten ANV's	Kosten die gemaakt worden door de ANV's organisatie en ondersteuning aanvragers (SANOS)	Deze kosten zijn verbonden aan deelname aan de PSAN
Projectmanagement	Uitvoeringskosten van het Faunafonds en Directie Regelingen	Betreft de opvang van ganzen + smienten (PSAN)
Taxatiekosten	Kosten van taxatiebureaus	Zowel in PSAN als Faunaschaderegeling
Overige kosten		
Overeenkomsten buiten ganzenopvang	Doorlopende ganzenopvangovereenkomsten buiten nieuwe opvangregeling via Faunafonds	
Onderzoekskosten	Kosten gemaakt door onderzoeksinstituten die Beleidskader Faunabeheer onderzoeken	

In dit rapport worden de verschillende kosten die gemaakt zijn met betrekking op het Beleidskader Faunabeheer (Beheerregeling PSAN) vergeleken met enkele seizoenen die vooraf gingen aan het nieuwe opvangbeleid (Faunaschaderegeling). De Faunaschaderegeling is nog steeds van toepassing op gebieden die niet als opvanggebied zijn aangewezen, maar waar boeren wel schade ondervinden door ganzen of smienten. Hiermee zijn verschillende kostenposten gemoeid (tabel 2).

Organisatiekosten zijn kosten voor de organisatie van het opvangbeleid, zoals gemaakt door de Dienst Regelingen en het Faunafonds. Beide diensten verzorgen het beschikken van de beheersubsidies en de uitbetaling van de faunaschade aan alle individuele deelnemende boeren in de opvanggebieden en dit vergt een omvangrijke administratie, waarbij inbegrepen de automatiseringskosten. Ook de voorlichting naar boeren door beide diensten wordt hier onder Organisatiekosten gerekend.

De agrarische natuurverenigingen krijgen tegemoetkomingen in de kosten die gemaakt zijn voor het organiseren van bijeenkomsten en het aanvragen van beheersubsidies voor de leden (de deelnemende boeren).

Onder taxatiekosten vallen de kosten die gemaakt worden door taxatiebureaus voor het taxeren van deelnemende bedrijven en schadelijdende bedrijven binnen en buiten de opvanggebieden. In de opvanggebieden worden alle percelen jaarlijks getaxeerd om de werkelijke opbrengstderving voor de boer te bepalen. Deze opbrengstderving wordt gecompenseerd in de variabele uitkering. Aan deze variabele vergoeding zit een plafond. Naast gewone taxaties worden 100 controletaxaties uitgevoerd door de Dienst Landbouw Voorlichting (DLV) om de taxaties onderling te vergelijken.

De taxatiekosten buiten de ganzenopvanggebieden worden niet specifiek als betrekking hebbend op ganzen en smienten geadministreerd. Schade door herten, wilde zwijnen e.d. kan ook aan de orde zijn. Van het deel dat betrekking heeft op ganzen en smienten is –in overleg met het Faunafonds- een schatting gemaakt door voor 2007/08 van alle binnengekomen schademeldingen waarvoor getaxeerd is, de meldingen tussen 1 december en half april toe te rekenen aan winterganzen en smienten. Dit ging om 4700 meldingen waarvan 2530 meldingen (= 54 %) uit deze periode. Dit deel is ook voor de andere jaren gehanteerd als de fractie die op ganzen+smienten betrekking heeft.

De kosten van het huidige opvangbeleid worden afgezet tegen de kosten die werden gemaakt voor het nieuwe beleid dat in 2005 inging. Hiervoor zijn de kosten in het seizoen 2003-2004 en 2004-2005 gebruikt voor de ‘oude regeling’ en de seizoenen 2005-2006, 2006-2007 en 2007-2008 voor de nieuwe regeling. De kosten worden in een totaaloverzicht gepresenteerd en in een vervolgoverzicht gesplitst naar provincies.

Voor het onderscheid naar schade per soort waren geen specifieke gegevens voorhanden, maar is gebruik gemaakt van inzichten in het verschil aan voedselbehoefte per soort, het verschil in het aantal dagen en het deel van het winterseizoen dat de soorten in ons land verblijven. Dit leidt tot een globaal beeld van de verschillen in kosten per soort.

Ten slotte de verwachte ontwikkeling van de kosten. Deze wordt gekoppeld aan de te verwachten aantalontwikkeling van de ganzen en smienten zoals die uit de langjarige statistieken volgt, waarbij twee varianten zijn onderscheiden: (1) doorgaande stijging met 6% per jaar, (2) handhaving van het huidige aantal.

3 Resultaten

3.1 De kosten van het opvangbeleid

Deze paragraaf geeft een totaaloverzicht van de kosten van het Beleidskader Faunabeheer. Verdere toelichting op afzonderlijke posten wordt gegeven in de volgende subparagrafen. In paragraaf 3.2 worden de kosten uitgesplitst naar provincie en wordt een verder onderscheid gemaakt naar soorten.

3.1.1 Verschillende kostenposten

Tabel 3. Overzicht van alle kosten in de ganzenopvang voor drie seizoenen Beleidskader Faunabeheer (rechts van de dikke lijn) en twee seizoenen van het schadevergoedingsbeleid voor de ingang van het Beleidskader (2003-2004 en 2004-2005). Bedragen in M€.

	2003 2004	2004 2005	2005 2006	2006 2007	2007 2008
GANZEN en SMIENTENOPVANG Pilots (oude regeling)	2.3	2.3			
GANZEN en SMIENTENOPVANG binnen het beleidskader op percelen met "PSAN"- pakketten					
vaste beheervergoeding			6.1	6.2	3.4
variabele toeslag			3.1	4.0	2.1
GANZEN- en SMIENTENSCHADE op percelen zonder PSAN-pakket					
binnen en buiten foerageergebieden	3.7	4.1	3.1		
binnen de foerageergebieden				0.4	3.1
buiten de foerageergebieden				3.3	4.5
Subtotaal vergoedingen opvang en schade	6.7	7.1	13.3	15.1	14.6
UITVOERING					
Organisatiekosten ANV'S			0.3	0.3	0.3 ¹⁾
Uitvoeringskosten Faunafonds en Directie Regelingen			0.6	0.7	1.3
Taxatiekosten (kosten taxatiebureaus)	0.7	0.8	1.4	1.5	1.2
Subtotaal uitvoering	0.7	0.8	2.3	2.5	2.8
TOTALE KOSTEN GANZENOPVANG	6.7	7.2	14.6	16.4	15.9
GANZENOPVANG, los van het beleidskader Waddenovereenkomsten en individueel	0.7	0.7	1.0	1.2	1.5
	7.4	7.9	15.6	17.6	17.4
<i>Hectares met opvangpakket</i>			56.000	60.000	29.000

ad1) schatting o.b.v. voorgaande seizoenen

Er zijn enkele verschillen in beide regelingen. Nieuw in PSAN is de onderverdeling in vaste en variabele kosten (tabel 3), terwijl voor de invoering van het opvangbeleid alleen schadevergoedingen werden uitgekeerd na melding van schade door de boeren. Uitzondering hierop vormden de pilotgebieden en de Waddeneilanden waar al wel regelingen voor ganzenopvang bestonden. Het gaat hier om de opvang van rotganzen op de Waddeneilanden en in Zeeland (Wilhelminapolder) en voor rietganzen, evenals voor het project Ganzen op Klei, waarvoor door het Faunafonds kosten zijn gemaakt. Voor de opvang van rotganzen en taigarietganzen heeft het Faunafonds in de genoemde regio's schikkingen afgesloten met boeren en deze na de invoering van het Beleidskader gecontinueerd, omdat deze soorten niet in het Beleidskader zijn opgenomen. De hiermee gemoeide kosten bedroegen 0.7 miljoen/jr. in 2004/05 en 1.0, 1.2 en 1.5 miljoen/jr. in 2006/07/08. Deze kosten zijn niet in het totaal van de kosten in tabel 3 opgenomen, maar wel apart vermeld onder aan de tabel.

De kosten van het opvangbeleid vanaf 2005 zijn afgezet tegen de kosten van de ganzenopvang in de twee seizoenen die vooraf gingen aan het nieuwe beleid (tabel 3). Met de invoering van het opvangbeleid zijn de hiermee gemoeide kosten verdubbeld. De schade-uitkeringen zijn in de vijf vergeleken seizoenen min of meer gelijk gebleven (= ganzenopvang oude regelingen plus schade-uitkering buiten of binnen de foerageergebieden). Daarentegen zijn de kosten die gemoeid zijn met de PSAN pakketten, wel toegenomen. De toename van kosten betreft vooral de pakketvergoedingen (vaste beheervergoeding). De variabele toeslag verhoudt zich redelijk tot de uitkeringen in de oude regeling.

De toename van de pakketvergoeding ten opzichte van de oude regeling met pilotgebieden en Waddeneilanden, wordt deels verklaard door het toegenomen areaal opvanggebied.

Omdat het aantal deelnemende boeren tussen de seizoenen tijdens het opvangbeleid fluctueert (vooral de laatste twee seizoenen), verschuiven de betalingen van pakketvergoeding naar schade-uitkering, maar blijft het totaal van beide posten per seizoen ongeveer gelijk.

De organisatiekosten van de ANV's in het nieuwe beleid ten opzichte van de oude situatie verschillen niet noemenswaardig. De uitvoerings- en taxatiekosten zijn wel toegenomen. Toelichting bij deze posten wordt in de volgende subparagrafen gegeven.

De conclusie die uit tabel 3 kan worden getrokken is dat de toename in kosten van het nieuwe opvangbeleid voornamelijk terug te voeren is op de vaste component van de beheerschikkingen ex PSAN en niet op toename van de ganzen- en smienten aantallen of het aantal gansdagen. Immers, hoewel de aantallen ganzen over een langjarige periode bezien nog steeds toenemen, is er sinds de introductie van het Beleidskader Faunabeheer niet van een stijging sprake (zie deelrapport 5, van der Jeugd et al. (2008) en tabel 1). Daarnaast speelt de fluctuatie van de grasprijs een rol, maar deze is in de totaalbedragen niet dominant. In de periode 2003/06 bedroeg deze per kg droge stof gemiddeld 11-13ct, in 2007 15 ct en in 2008 21 ct. (Bijlage 2;

Bron: Faunafonds). De hoge prijs van 2008 heeft het eindbedrag van de opvangschade niet zichtbaar beïnvloed.

3.1.2 Getaxeerde schade binnen opvanggebieden (variabele toeslag)

Binnen de opvanggebieden is in 2008 ruim 25.000 ha getaxeerd op schade door ganzen en smienten (tabel 4). Bij deze taxaties is een totaal schadebedrag van €2.629.000 vastgesteld (bron: Dienst Regelingen, 2008). Dit bedrag komt niet overeen met de uitgekeerde variabele toeslag in 2008 (€2.1 miljoen, zie tabel 3). De niet vergoede schade van ruim €500.000 betreft de schade die boven de maximaal toegestane vergoedingen uitkomt die de PSAN hanteert. De werkelijke kosten zijn voor dit aspect dus hoger dan uit tabel 3 blijkt. Deze discrepantie konden we niet verder ophelderen.

Tabel 4. Getaxeerde schade voor deelnemende bedrijven in PSAN in 2008. Het schadepercentage (kol 3) geeft het percentage van de getaxeerde oppervlakte weer waar daadwerkelijk schade is vastgesteld.

Ha getaxeerd	Ha schade	percentage met schade	Totaal schadebedrag
25.448	15.852	62%	€ 2.629.000

3.1.3 Organisatiekosten

Tabel 5. Totale organisatiekosten (€) gemaakt door Faunafonds (onder de naam V-gans), de Dienst Regelingen-West en de Dienst Regelingen (Roermond)

Per seizoen	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Faunafonds	573.971	109.893	106.785
DR Dordrecht		612.071	
DR Roermond&Assen			1.222.310
Totaal	573.971	721.964	1.329.095

Organisatiekosten zijn kosten voor de organisatie van het opvangbeleid, zoals gemaakt door de Dienst Regelingen en het Faunafonds. Behalve personele kosten ten behoeve van de gehele administratie rond de afgesloten beheerschikkingen en voorlichting, zijn ook materiële kosten voor softwareontwikkeling, brochures e.d. meegenomen.

De organisatie van de agrarische natuurverenigingen en de ondersteuning van de deelnemende grondgebruikers brengt ook kosten met zich mee. In seizoen 2005/06 is de betaling hiervan verzorgd door het Faunafonds. Deze bedroegen €320.000 (Bron: Jaarverslag 2006, Faunafonds). In het kader van de uitvoering van de PSAN en SANOS is de betaling in de seizoenen er na gedaan door de Dienst Regelingen: voor zowel 2006/07 als 2007/08 een bedrag van ca €301.000 (Bron: resp. Ilja de Boer, Dienst Regelingen-West en Roel Horsch, Dienst Regelingen-Roermond).

3.1.4 Taxatiekosten

De taxatiekosten zijn na de invoering van het opvangbeleid verdubbeld (tabel 6). Dit hangt samen met de introductie van de opvangregeling, in het kader waarvan jaarlijks alle percelen getaxeerd worden, of er nu wel of geen schade is. Deze kostenpost is goed voor ruim een half miljoen. Opvallend is de afname van de taxatiekosten in seizoen 2007-2008. Deze is veroorzaakt door een sterke vermindering van het areaal met een beschikking (zie tabel 3), waarvoor de automatische taxatie verviel. Hiervan is uiteraard een deel verplaatst naar taxatiekosten buiten opvang, maar de verschuiving is niet volledig: kennelijk werd er niet voor alle vrijvallende percelen schade gemeld.

Tabel 6. Schatting taxatiekosten voor vijf seizoenen, welke aan ganzen en smienten toegerekend kunnen worden (voor uitleg schatting zie hoofdstuk Methode).

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Buiten opvangregeling	€ 748.000	€ 768.000	€ 751.000	€ 637.000	€ 737.000
In kader van opvangregeling	€ 0	€ 30.000	€ 646.000	€ 842.000	€ 415.000
Totaal	€ 748.000	€ 798.000	€ 1.397.000	€ 1.479.000	€ 1.152.000

3.1.5 Onderzoekskosten

Naast de kosten die in tabel 3 zijn gedefinieerd en verder toegelicht, zijn er ook andere kosten die te maken hebben met ganzenopvang te benoemen. Kosten voor het uitgevoerde onderzoek ten behoeve van evaluatie van het beleidskader zijn niet in het totaaloverzicht van tabel 3 opgenomen. Deze kosten zijn weergegeven in tabel 7 (inclusief de kosten voor het onderzoek naar de Ganzen op Klei).

Tabel 7. Kosten voor onderzoek evaluatie beleidskader

Seizoen	Kosten
2004-2005	€ 444.250
2005-2006	€ 788.200
2006-2007	€ 647.500
2007-2008	€ 534.700

3.2 Kosten verdeeld naar regio's en provincies

De kosten voor het opvangen van ganzen en smienten lopen per provincie sterk uiteen. Dit is niet verwonderlijk gezien de grote verschillen in aantallen die overwinteren (zie tabel 1). Hieronder wordt op de verschillen nader ingegaan.

3.2.1 Kosten van de opvang van ganzen en smienten

De kosten voor ganzenopvang voor de afzonderlijke provincies sinds de invoering van het beleidskader faunabeheer zijn weergegeven in tabel 8. Het gaat om de totale kosten: de kosten van de PSAN en van de schaderegeling (let wel: de kosten van de rotganzen op de Waddeneilanden en de individuele tegemoetkomingen hier niet

beschouwd). Met ca 6-7 miljoen/jr. zijn de kosten in Friesland verreweg het hoogst, circa de helft van het totaal. Op gepaste afstand volgen Gelderland en Noord-Holland met ca 1-1,5 miljoen per jaar. De overige provincies zitten daar weer ver onder. In bijlage 3 zijn de kosten uit tabel 8 verder onderverdeeld naar de afzonderlijke kostenposten van tabel 1.

Tabel 8. Opvangkosten (totaal) per provincie sinds de invoering van het Beleidskader Faunabeheer (excl Waddeneilanden en individueel; afrondingsverschillen t.o.v. tabel 3) plus bijkomende kosten.

BETALINGEN (afgerond op honderd)			
PROVINCIE	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Groningen	€ 593.800	€ 678.500	€ 578.100
Friesland	€ 5.834.300	€ 7.063.700	€ 6.129.100
Drenthe	€ 81.200	€ 55.900	€ 52.600
Overijssel	€ 537.700	€ 614.500	€ 657.200
Flevoland	€ 178.400	€ 176.100	€ 174.100
Gelderland	€ 943.800	€ 1.173.900	€ 1.302.800
Utrecht	€ 211.500	€ 500.600	€ 351.500
Noord Holland	€ 984.500	€ 978.900	€ 1.152.800
Zuid Holland	€ 396.300	€ 752.000	€ 434.500
Zeeland	€ 535.300	€ 659.400	€ 561.600
Noord Brabant	€ 244.400	€ 372.300	€ 361.700
Limburg	€ 64.800	€ 84.500	€ 97.100
Subtotaal Prov.	€ 10.606.000	€ 13.110.300	€ 11.853.300
aanvullingen:			
onbekende provincie	€ 65.100	€ 100	€ 0
correctie boekingen	€ 849.600	-€ 788.800	€ 0
Rotgans	€ 241.800	€ 843.800	€ 421.700
Smient	€ 553.600	€ 625.000	€ 770.600
Subtotaal overig	€ 1.710.100	€ 680.100	€ 1.192.300
TOTAAL	€ 12.316.100	€ 13.790.400	€ 13.045.600

Om na te gaan in hoeverre deze verschillen samenhangen met de aantallen verblijvende ganzen of met verschillen in schade per gans, zijn aan de hand van de aantalwaarnemingen van de ganzen per provincie (zie bijlage 1) de kosten per 1000 gansdagen berekend (tabel 9).

Tabel 9. Opvangkosten, € per 1000 gansdagen

PROVINCIE	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Groningen	33	36	36
Friesland	47	70	55
Drenthe	27	19	19
Overijssel	43	50	47
Flevoland	34	30	32
Gelderland	28	41	37
Utrecht	13	37	24
Noord Holland	21	23	24
Zuid Holland	7	14	7
Zeeland	17	27	21
Noord Brabant	19	35	30
Limburg	16	27	21

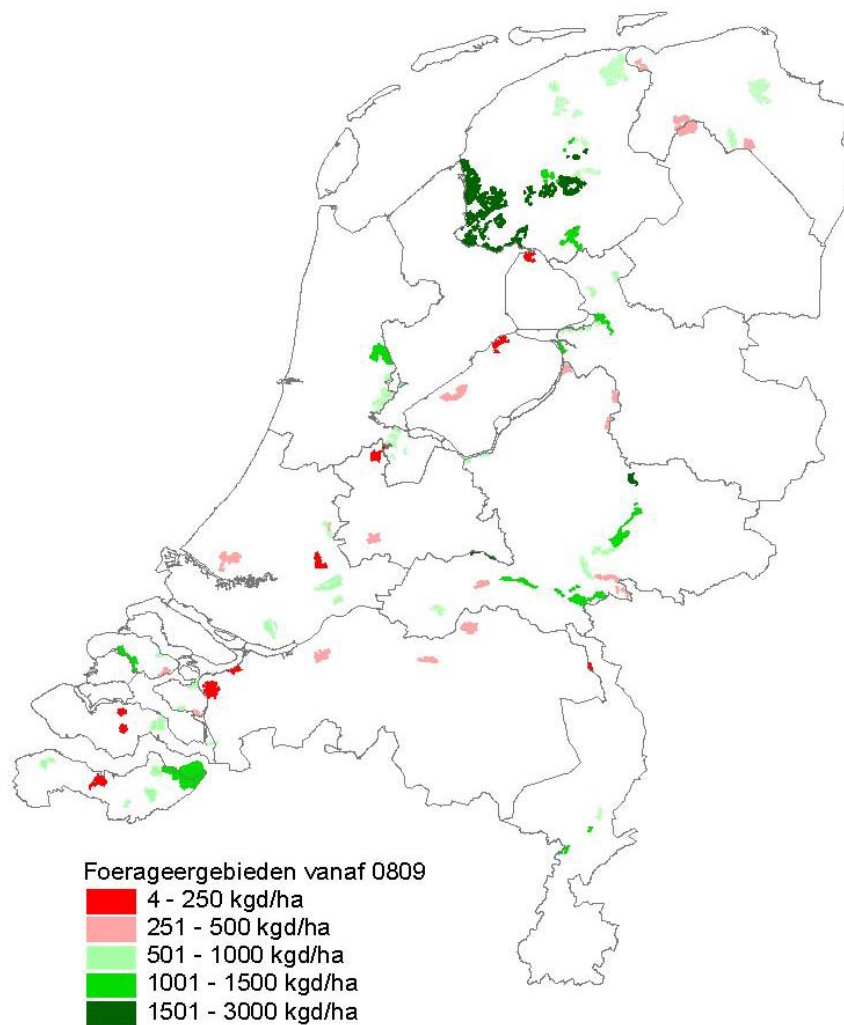
Over de provincies en over de jaren blijken deze kosten aanzienlijk uiteen te lopen, van €7 tot €70 per 1000 gansdagen. Over alle provincies en jaren gemiddeld bedragen ze €30. De hoogste kosten gelden voor Friesland en Overijssel. Opvallend laag zijn de kosten in Zuid-Holland. Deze aanzienlijke verschillen tussen de provincies kunnen samenhangen met het moment waarop de ganzen in de betreffende provincie schade veroorzaken (vraat in het begin van het seizoen is minder schadelijk dan aan het einde, wanneer de voorjaargroei begint) en met verschillen in schadeperceptie van de grondgebruikers (leidend tot ander schadeclaimgedrag en dus andere kosten). Ook verschillen in schadetaxatie door de taxateurs kunnen niet worden uitgesloten. De lage kosten per 1000 gansdagen in Zuid-Holland hangen mogelijk samen met het feit dat in Zuid-Holland het aanwijzen van foerageergebied moeizaam en aanvragen/afgeven van beschikkingen niet van de grond zijn gekomen.

De kosten van de PSAN in de verschillende provincies lenen zich voor nadere analyse. De PSAN kent immers een vast deel (deelname cq basisvoorziening) en een variabel deel (getaxeerde schade, waarvoor een maximum geldt). In de PSAN worden alle percelen op schade getaxeerd. Bekend is op welk deel van de beschikte ha schade is getaxeerd en daadwerkelijk schade is vastgesteld. Het percentage van de PSAN ha met schade en het gemiddeld schadebedrag is weergegeven in tabel 10.

Tabel 10 Afgesloten pakketten Grasland en Bouwland (wintergranen) in seizoen 2007-2008 en het aandeel waarop bij de eindtaxatie geen schades vastgesteld zijn.

	Graslandpakket				Bouwlandpakket			
	Ha Beschikt (=getaxeerd)	Ha zonder getaxeerde schade	percentage zonder schade	betaalde beheervergoeding (à €102/ha) op de percelen zonder getaxeerde schade	Ha Beschikt (=getaxeerd)	Ha zonder getaxeerde schade	percentage zonder schade	betaalde beheervergoeding (à €48/ha) op de percelen zonder getaxeerde schade
Groningen	184	95	52%	€ 9.670	1	1	100%	€ 53
Friesland	13.429	3.923	29%	€ 400.114	16	16	100%	€ 781
Drenthe	264	222	84%	€ 22.679	-	-		--
Overijssel	1.625	499	31%	€ 50.848	-	-		--
Flevoland	456	456	100%	€ 46.541	-	-		--
Gelderland	4.600	1.719	37%	€ 175.340	223	137	62%	€ 6.576
Utrecht	1.046	625	60%	€ 63.733	5	-	0%	--
Noord-Holland	1.731	521	30%	€ 53.126	-	-		--
Zuid-Holland	-	-		-	-	-		--
Zeeland	344	83	24%	€ 8.447	221	98	44%	€ 4.700
Noord-Brabant	725	704	97%	€ 71.829	387	356	92%	€ 17.065
Limburg	181	140	77%	€ 14.263	10	2	16%	€ 79
Nederland	24.584	8.986	37%	€ 916.588	863	609	71%	€ 29.255

Het blijkt dat op een aanzienlijk deel van de percelen met een beschikking geen schade wordt vastgesteld: op de graslanden is dat gemiddeld 37%, uiteenlopend van 24% in Zeeland tot boven de 90% in Noord-Brabant en Flevoland. Het achterwege blijven van de schade kan verschillende achtergronden hebben: (1) het aanbod in het najaar was voor de toen aanwezige ganzen toereikend; (2) er liggen ook laat-maaien weidevogelbeschikkingen op de ganzenopvang-percelen, zodat ten tijde van de eerste snede (juni), het taxatiemoment, de eventuele voorjaarschade door hergroei volledig is gecompenseerd; (3) er zijn geen/nauwelijks ganzen geweest. In het laatste geval zijn die opvangpercelen overbodig en kan bespaard worden op de basiskosten. Voor Flevoland en Noord-Brabant (provincies waar nauwelijks/geen schade geconstateerd is) belooft dit bedrag ca €115.000. Voor Friesland (29% zonder schade) is dit maximaal €116.000 ($€400.111 \cdot 0.29$). Het is daarom te overwegen nader onderzoek te doen in hoeverre deze besparingsmogelijkheid reëel is. Een beeld van de dichtheden in de foerageergebieden kan daarbij behulpzaam zijn (fig. 1). Voor de bouwlandpakketten is het aandeel zonder schade gemiddeld 71%, alleen in Utrecht en Limburg is er slechts op een klein deel (resp. 0 en 16%) geen schade. Omdat het over zeer beperkte arealen gaat, is de potentieel maximale besparing op de basiskosten voor bouwland echter bescheiden: ca €30.000.

Figuur 1 Gemiddelde dichtheid over de afgelopen 3 seizoenen voor alle ganzen omgerekend naar kolgansdagen per ha in de foerageergebieden zoals per 2008-2009 begremsd. (bron SOVON, bewerkt door Directie Kennis)

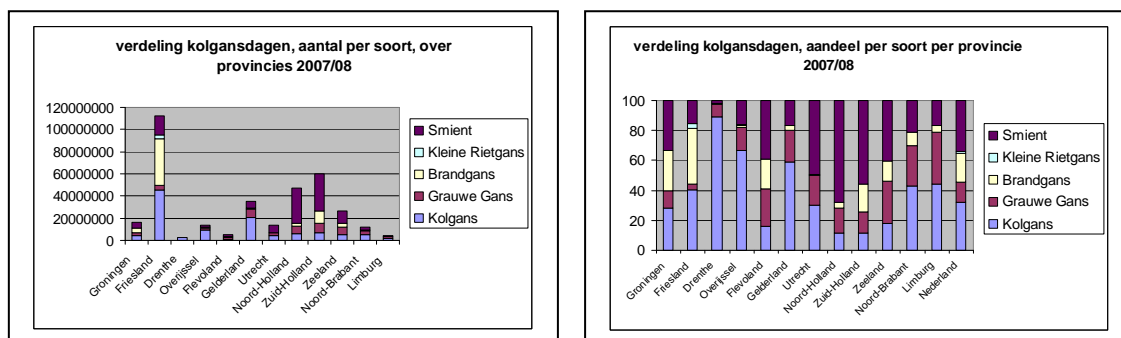
3.3 Verschillen in kosten per soort

De diverse soorten wintergasten lopen uiteen in kostenbepalende factoren: ze verschillen in de hoeveelheid voedsel die ze dagelijks verorberen en de wijze waarop ze het gras afvreten. Bovendien verschilt ook de tijd dat ze in Nederland verblijven (lengte en fasering in het seizoen). Daarmee zullen de kosten per soort meer of minder uiteenlopen. Hieronder worden enkele aspecten daarvan belicht. Bekend is dat hoeveelheid voedsel die nodig is per soort verschilt. Door Ebbinge en Van der Grefte (2004) zijn de soorten op deze eigenschap onder één noemer gebracht door de hoeveelheid voedsel te normeren naar die van de kolgans, de conversiefactor (tabel 11).

Tabel 11. Gewicht (gr.) en conversiefactor van ganzen en smient. Conversie als fractie van de voedselbehoefte van de kolgans.

Soortgroep	Soort	Gewicht (g)	DEE (kJ/dag)	Conversiefactor
'Beleidskader-soorten'	grauwe gans	3250	1604	1.27
	kolgans	2300	1265	1.00
	smient	720	570	0.45
'Mengsoorten'	brandgans	1550	965	0.76
	kleine rietgans	2500	1340	1.06
Overige ganzensoorten	taigarietgans	3060	1539	1.22
	toendrarietgans	2680	1405	1.11
	rotgans	1250	832	0.66

De tabel laat o.a. zien dat de voedselbehoefte van de smient ca de helft is van die van de grauwe gans. Deze verschillen weerspiegelen grofweg de kosten per dag. Grofweg, omdat de schade niet alleen door het aantal kilo's gras wordt bepaald, maar ook door de fase in het seizoen en door de lengte waarop het gras wordt afgegrast. Brandganzen eten het gras korter af dan andere soorten en verblijven tot laat in het voorjaar. Hun schadebedrag zal per kilo gras daarom wat groter zijn dan de 0.76 conversiefactor. Niettemin is het voor een eerste schatting redelijk om de kosten per soort aan de hand van deze conversiegetallen te totaliseren. Dit, gecombineerd met het aantal dagen dat de verschillende soorten in Nederland in de winter doorbrengen, kan gebruikt worden om een eerste grove schatting te maken van de kosten per soort (figuur 2).

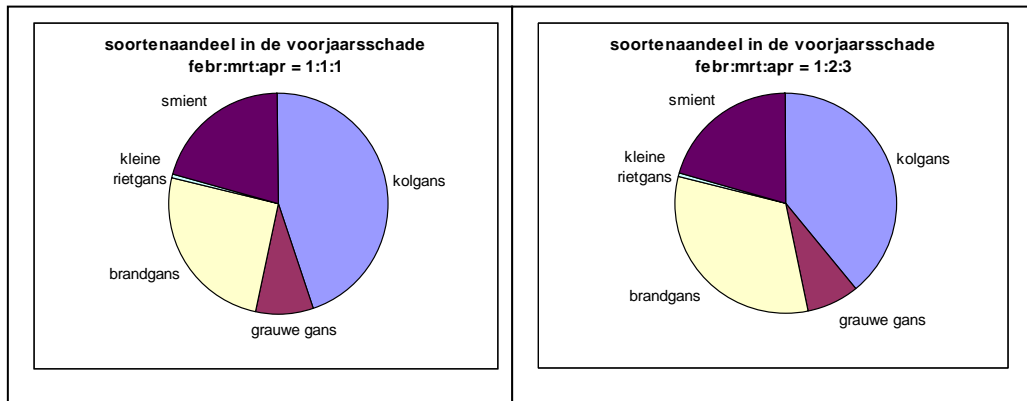

Figuur 2. Verdeling gans/smientdagen over de provincies. De gans/smientdagen zijn uitgedrukt in kolgansdagen, waarbij de verschillende soorten zijn omgezet naar de kolgans mbv de conversietabel (tabel 11). Links het aantal kolgansdagen per provincie. Rechts het aandeel van de verschillende soorten per provincie.

De figuur (links) laat de absolute verschillen tussen de provincies duidelijk zien: Friesland telt verreweg de meeste kolgansdagen. De verdeling binnen de provincies verschilt ook sterk (rechts). In Friesland zijn de kolgans en de brandgans de belangrijkste soorten. In Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht is het de Smient die het meeste gras vreet. In Drenthe domineert de kolgans, al gaat het daar om lage aantallen (links). Voor Nederland als geheel zijn de kolgans en de smient de belangrijkste soorten. De hoeveelheid die de kleine rietgans eet, is verwaarloosbaar.

Nu is de ganzenvraat vooral aan het einde van het seizoen schadelijk en wel vanaf begin februari, als de grasgroei weer op gang komt. Alle getaxeerde schade (binnen

en buiten de opvanggebieden) treedt in beginsel vanaf 1 februari op (zie deelrapport 8, Schrijver et al. 2009). Wanneer we alleen de kolgansdagen (per soort) vanaf februari t/m april in beschouwing nemen (afgeleid van Ebbinge & Van der Grefit 2004), dan geeft dat voor de verschillende soorten het volgende beeld:

Figuur 3. Aandeel van de verschillende soorten ganzen in de voorjaarschade, in de periode februari-april. Links schade per kolgansdag in febr, mrt, apr gelijk gewogen. Rechts: schade per kolgansdag in febr, mrt april gewogen als 1:2:3. Situatie seizoen 2007/08.

Wanneer de schade per kolgansdag in februari, maart en april aan elkaar gelijk wordt gesteld (fig. 3, links), dan heeft de kolgans heeft met ruim 40% het grootste aandeel in de voorjaarschade, daarna volgen brandgans, smient en grauwe gans. De schade door de kleine rietgans is verwaarloosbaar. Echter, veelal wordt de schade later in het seizoen als zwaarder ervaren (het is de boer juist om de eerste snede eiwitrijk gras te doen). Wordt de schade in februari, maart en april zwaarder gewogen (wij hebben de verhouding 1:2:3 aangehouden) dan neemt het aandeel van de brandgans toe en dat van de kolgans af (rechts).

4 Toekomstige ontwikkelingen

Hoe zullen de kosten zich in de nabije toekomst ontwikkelen? Dit wordt door een aantal factoren bepaald. In de eerste plaats is dat het aantal ganzen dat in Nederland overwintert. In de tweede plaats is dat de hoogte van de vergoedingen en in de derde plaats is dat het concept van de vergoedingen: het doorgaan met de opvangvergoeding of het weer terugkeren naar de schadevergoeding.

Wat betreft de ontwikkeling van het aantal, gezien op de langjarige ontwikkeling (deelrapport 5, Van der Jeugd et al., 2008) is er nog altijd sprake van een gestage toename van ca 6% per jaar. De laatste jaren is het aantal echter redelijk constant (zie deelrapport). We kunnen daarom twee varianten onderscheiden: (1) handhaving van het huidige aantal; (2) een gemiddelde groei van 6% per jaar.

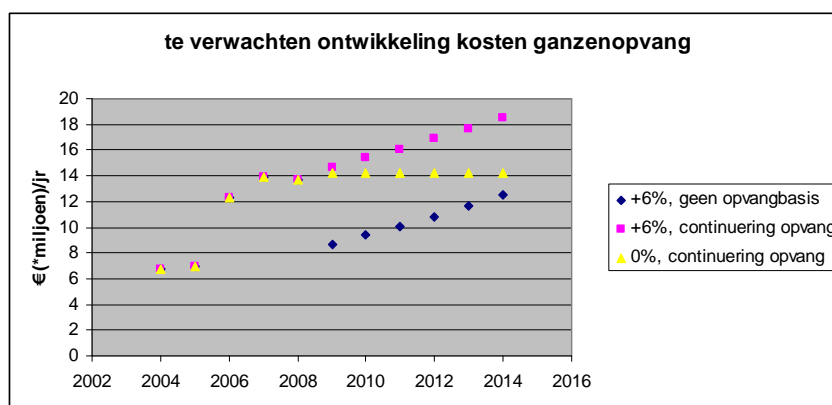
Wat betreft de hoogte van de vergoeding is van belang dat recent door de Dienst Regelingen een forse verhoging van het maximum schadebedrag voor de ganzenfoerageerpakketten is gepubliceerd (tabel 12).

Tabel 12. Verhoging van de maximumvergoedingen voor ganzenpakketten op grasland en bouwland per 2008/09 (bron: Dienst Regelingen 2008).

Pakket	2007		2008	
	Vaste component	Inkomstenderving maximaal	Vaste component	Inkomstenderving maximaal
Grasland	102	134	118	690
Bouwland	48	342	73	676

Om deze verhoging te kunnen realiseren zijn door LNV de nodige bedragen gereserveerd voor de komende vijf jaren in de vorm van verplichtingen (ruim €69 miljoen extra).

De kosten zoals die verwacht mogen worden bij de aantalontwikkeling zijn weergegeven in fig. 4.

Figuur 4. Te verachten ontwikkeling kosten ganzenopvang. Drie varianten: doorzetten groei aantallen +6% of 0%/jr; continuering huidige opvang of laten vervallen van de basisvergoeding.

De figuur laat zien dat bij een toename van 6%/jaar de kosten tot 2014 met €0.7-0.9 miljoen per jaar zullen toenemen (bij constante grasprijs). Bij stabilisering blijven de kosten ruim €14 miljoen/jr, bij de aanname dat de huidige niet vergoede schade van €0.5 miljoen met de nieuwe tarieven wel vergoed zullen worden. Wanneer de basisbetaling vervalt, zal het kostenniveau ongeveer 6 miljoen lager liggen.

5 Conclusies

De vier hoofdvragen die in dit rapport zijn uitgewerkt, leiden tot de volgende conclusies:

- Met ingang van het opvangbeleid bedragen de kosten €14-16 miljoen euro per jaar. Dit is een verdubbeling van de kosten die gemoeid waren met de oude schaderegeling in de twee seizoenen die voorafgingen aan de nieuwe regeling. De toename van de kosten is vooral toe te schrijven aan de pakketvergoedingen die deelnemende boeren in de opvanggebieden krijgen.
- De kosten van de opvangregeling zijn met €6-7 miljoen per jaar het hoogst in Friesland. Hier worden ook verreweg de meeste gansdagen doorgebracht. Gelderland en Noord-Holland zijn zo'n €1-1,3 miljoen per jaar kwijt aan de ganzenopvang. Per 1000 gansdagen zijn de kosten gemiddeld €30. Ze zijn het hoogst in Friesland (€55-70/1000 gansdagen) en het laagst in Zuid-Holland (€7-14/1000 gansdagen).
- De schade hangt samen met de soort en het moment in het seizoen waarop de ganzen grazen. Voor Nederland zijn kolgans en smient de belangrijkste soorten in de kosten. Wordt vooral schade in het voorjaar beschouwd, dan levert kolgans het grootste aandeel aan de schade, gevolgd door brandgans.
- De toekomstige kosten hangen af van de aantalontwikkeling. Bij een continuering van de groei met 6% zullen tot 2014 de kosten met €0,7-0,9 miljoen per jaar stijgen. Bij stabilisatie van de aantalontwikkeling blijven de kosten ongeveer gelijk op ruim €14 miljoen per jaar.
- Wanneer de basisvergoeding vervalt en teruggevallen wordt op de schaderegeling, zal het kostenniveau ongeveer €6 miljoen lager liggen.

Literatuur

Dienst Regelingen 2008. Programma Beheer Ganzenbeheer 2008. Provinciale subsidieregeling agrarisch natuurbeheer (PSAN) 11pp.

Ebbinge, B. S. & van der Grefte-van Rossum, J. 2004. Advies over de vraag hoeveel hectaren ganzen- en smientenopvanggebied in Nederland nodig zijn om de huidige aantallen ganzen en smienten op te vangen. Alterra-rapport 972, Wageningen. 40 pp.

Jaarverslag Faunafonds 2005, Faunafonds, Dordrecht, 33 pp.

Jaarverslag Faunafonds 2006, Faunafonds, Dordrecht, 37 pp.

Jaarverslag Faunafonds 2007, Faunafonds, Dordrecht, 37 pp.

Jeugd, van der H., E. van Winden & K. Koffijberg. 2008. Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Deelrapport 5. Invloed opvangbeleid op de verspreiding van overwinterende ganzen en smienten binnen Nederland. Sovon-rapport 2008/20. 51 pp.

Schrijver, R.A.M. & D.A.E. Dirks, 2009. Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten. Deelrapport 8. Opvangkosten en inpasbaarheid op bedrijfsniveau; modelberekeningen en perceptie bij boeren.

Bijlage 1 Aantallen vogeldagen per soort en per provincie voor 5 seizoenen

1998-1999: (voor jachtsluiting); 2001-2002 (na jachtsluiting); 2005-2006; 2006-2007 en 2007-2008 (resp. eerste, tweede en derde jaar Beleidskader). Bron: SOVON.

1998-99						
Provincie	Kolgans	Grauwe Gans	Brandgans	Kleine Rietgans	Smient	Totaal
Groningen	3.947.072	1.239.042	3.014.225	1.539	6.725.048	14.926.925
Friesland	23.947.720	1.434.810	23.650.376	2.253.520	24.692.017	75.978.443
Drenthe	1.143.815	28.790	62.519	44	548.249	1.783.417
Overijssel	4.533.937	400.998	21.270	827	2.055.641	7.012.673
Flevoland	1.973.314	1.296.856	329.109	29.259	2.110.103	5.738.641
Gelderland	13.352.001	1.264.367	267.717	292	6.375.982	21.260.358
Utrecht	1.619.598	394.252	47.264	453	6.551.079	8.612.645
Noord-Holland	1.929.275	1.090.058	280.092	2.092	30.806.919	34.108.437
Zuid-Holland	6.914.462	3.913.580	6.330.426	69.793	28.676.984	45.905.245
Zeeland	5.044.636	6.319.703	969.238	181	15.188.940	27.522.697
Noord-Brabant	5.700.881	1.402.142	294.537	444	3.467.846	10.865.850
Limburg	773.061	400.034	14.131	4	628.612	1.815.842
Totaal	70.879.772	19.184.632	35.280.904	2.358.447	127.827.419	255.531.174
2001-02						
Provincie	Kolgans	Grauwe Gans	Brandgans	Kleine Rietgans	Smient	Totaal
Groningen	2.522.592	1.717.998	3.689.299	9.013	7.460.581	15.399.483
Friesland	32.965.566	2.643.831	33.528.289	2.610.249	25.692.955	97.440.890
Drenthe	1.236.834	54.709	98.462	1.479	581.791	1.973.276
Overijssel	6.668.047	988.154	53.688	190	3.232.130	10.942.208
Flevoland	1.399.856	1.383.442	1.428.183	5.837	2.370.118	6.587.435
Gelderland	17.683.912	3.175.735	493.197	1.309	7.903.869	29.258.022
Utrecht	2.704.355	1.069.615	137.944	1.989	9.113.099	13.027.001
Noord-Holland	2.550.218	2.765.774	407.883	3.881	39.591.479	45.319.235
Zuid-Holland	6.335.404	5.458.882	7.453.788	42.355	37.133.333	56.423.762
Zeeland	3.896.871	8.600.899	1.406.025	8.617	16.525.933	30.438.344
Noord-Brabant	4.688.841	2.299.494	229.607	1.658	2.776.209	9.995.809
Limburg	748.117	834.664	35.265	49	850.782	2.468.876
Totaal	83.400.613	30.993.196	48.961.630	2.686.625	153.232.279	319.274.343
2005-06						
Provincie	Kolgans	Grauwe Gans	Brandgans	Kleine Rietgans	Smient	Totaal
Groningen	6.374.480	1.788.382	3.451.507	9.838	6.388.308	18.012.515
Friesland	45.594.160	3.499.361	44.275.518	3.779.542	26.820.275	123.968.856
Drenthe	2.200.190	148.163	53.154	735	581.588	2.983.830
Overijssel	8.064.886	1.918.669	401.162	156	2.264.923	12.649.795
Flevoland	1.400.819	1.429.092	651.550	13.761	1.779.217	5.274.439
Gelderland	20.796.828	6.193.638	1.020.171	921	6.242.139	34.253.698
Utrecht	4.760.809	2.056.985	585.884	284	8.747.531	16.151.493
Noord-Holland	5.326.470	5.240.198	1.488.606	2.209	35.660.314	47.717.797
Zuid-Holland	6.972.151	7.329.963	11.206.891	25.527	34.377.308	59.911.840
Zeeland	5.386.483	9.108.435	3.247.648	16.003	14.023.877	31.782.446
Noord-Brabant	5.905.285	3.508.035	928.747	551	2.227.363	12.569.981
Limburg	1.901.449	1.430.985	102.283	158	645.058	4.079.933
Totaal	114.684.009	43.651.906	67.413.121	3.849.686	139.757.902	369.356.623

2006-07						
Provincie	Kolgans	Grauwe Gans	Brandgans	Kleine Rietgans	Smient	Totaal
Groningen	5.464.945	1.945.452	5.077.121	345	6.238.945	18.726.808
Friesland	40.879.656	3.665.040	34.537.612	3.513.379	18.798.852	101.394.540
Drenthe	2.220.096	180.046	197.494	600	420.851	3.019.087
Overijssel	7.973.081	1.961.399	223.206	23.716	2.067.419	12.248.821
Flevoland	1.244.428	1.305.328	764.747	12.862	2.640.833	5.968.198
Gelderland	16.060.635	6.506.125	666.186	158	5.453.782	28.686.887
Utrecht	4.458.326	2.094.265	649.641	59	6.321.242	13.523.533
Noord-Holland	4.434.521	6.551.652	1.416.686	6.606	29.303.082	41.712.548
Zuid-Holland	6.988.184	8.228.928	9.068.693	29.609	29.397.649	53.713.063
Zeeland	4.669.970	6.801.030	2.402.724	45.941	10.567.707	24.487.372
Noord-Brabant	4.529.028	3.381.585	711.904	248	2.094.281	10.717.045
Limburg	1.268.989	1.230.716	109.166	31	556.299	3.165.201
Totaal	100.191.858	43.851.567	55.825.180	3.633.553	113.860.943	317.363.103
2007-08						
Provincie	Kolgans	Grauwe Gans	Brandgans	Kleine Rietgans	Smient	Totaal
Groningen	4.600.862	1.849.091	4.355.297	1.681	5.338.904	16.145.835
Friesland	45.230.252	4.205.644	41.993.583	3.703.734	16.916.305	112.049.519
Drenthe	2.157.178	197.682	19.588	973	424.240	2.799.661
Overijssel	9.307.176	2.112.708	203.331	23.795	2.267.786	13.914.796
Flevoland	872.604	1.388.883	1.090.029	1.797	2.167.648	5.520.961
Gelderland	20.785.202	7.488.050	1.087.228	826	5.967.740	35.329.046
Utrecht	4.153.498	2.784.451	680.790	72	6.800.878	14.419.689
Noord-Holland	5.596.598	7.688.693	2.006.434	3.600	32.133.847	47.429.172
Zuid-Holland	6.907.548	8.448.007	10.961.632	37.181	33.452.583	59.806.951
Zeeland	4.763.067	7.375.248	3.395.543	22.492	10.629.081	26.185.430
Noord-Brabant	5.168.648	3.245.358	1.087.094	12.406	2.529.233	12.042.739
Limburg	1.999.233	1.573.199	218.328	34	744.547	4.535.341
Totaal	111.541.867	48.357.013	67.098.875	3.808.591	119.372.793	350.179.139

Bijlage 2 Prijzen per kg droge stof van voorjaars-, zomer- en najaarsgras

		2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gangbaar gras:	voorjaarsgras:	€ 0.14	€ 0.15	€ 0.15	€ 0.16	€ 0.18	€ 0.25
Gangbaar gras:	zomergras:	€ 0.10	€ 0.10	€ 0.13	€ 0.13	€ 0.14	€ 0.21
Gangbaar gras:	najaarsgras:	€ 0.08	€ 0.08	€ 0.11	€ 0.11	€ 0.12	€ 0.17
Biologisch gras:	voorjaarsgras:	€ 0.15	€ 0.17	€ 0.17	€ 0.18	€ 0.24	€ 0.35
Biologisch gras:	zomergras:	€ 0.11	€ 0.11	€ 0.14	€ 0.14	€ 0.20	€ 0.29
Biologisch gras:	najaarsgras:	€ 0.09	€ 0.09	€ 0.12	€ 0.12	€ 0.18	€ 0.25

Bijlage 3 Kosten uitgesplitst naar provincie voor drie seizoenen van beleidskader faunabeheer (exclusief Waddeneilanden en individuele kosten; afrondingsverschillen t.o.v. tabel 3)

Tabel per provincie:	bron	opmerking
Vaste vergoeding	Faunafonds en Dienst Regelingen	alle beheerbijdragen op percelen met PSAN-pakket
Variabele vergoeding	Faunafonds en Dienst Regelingen	alle vergoede schade op percelen met PSAN-pakket, ofwel alle ganzen en smienten (incl rotgans)
Schade binnen opvang	Faunafonds	alleen Kol-, Grauwe-, Brand, Kleine Riet- en Rietgans (dus exclusief smient en rotgans) en excl "onbekende provincie"
Schade buiten opvang	Faunafonds	alleen Kol-, Grauwe-, Brand, Kleine Riet- en Rietgans (dus exclusief smient en rotgans) en excl "onbekende provincie"

Tabel aanvullingen:

onbekende provincie	Faunafonds	voor een beperkt aantal opvangvergoedingen was voor het seizoen 2005/2006 en 2006/2007 de betreffende provincie niet uit de brongegevens te achterhalen.
correctie boekingen	Faunafonds	dit betreft opvangvergoedingen voor seizoen 2005/2006 welke naar aanleiding van bezwaarschriften pas in 2007 of 2008 zijn betaald, bij het faunafonds staan ze voor het betreffende jaar van uitbetaling in de boeken, welke bedragen per provincie dit betrof was niet uit de brongegevens te achterhalen.
Rotgans	Faunafonds	aan Rotganzen toegekende schade op percelen zonder opvangpakket.
Smient	Faunafonds	aan Smienten toegekende schade op percelen zonder opvangpakket.
Subtotaal Prov.		deze per provincie gespecificeerde bedragen zijn gebruikt voor de berekening van de kosten per "kolgansdag" en de onderlinge vergelijking van de provincies
TOTAAL		het hier vermelde totaalbedrag komt overeen met de in de Overzichtstabel genoemde bedragen

BETALINGEN GANZENJAAR 2005/2006						
Provincie	Vaste vergoeding	Variabele vergoeding	Schade binnen opvang	Schade buiten opvang	Totaal:	%
Groningen	€ 343.988	€ 164.008	€ 0	€ 85.790	€ 593.786	5.6%
Friesland	€ 3.292.038	€ 1.812.432	€ 649	€ 729.227	€ 5.834.346	55.0%
Drenthe	€ 52.891	€ 14.676	€ 84	€ 13.541	€ 81.192	0.8%
Overijssel	€ 217.311	€ 128.214	€ 0	€ 192.127	€ 537.652	5.1%
Flevoland	€ 168.006	€ 3.941	€ 0	€ 6.491	€ 178.438	1.7%
Gelderland	€ 540.807	€ 170.852	€ 370	€ 231.737	€ 943.766	8.9%
Utrecht	€ 86.364	€ 26.540	€ 0	€ 98.546	€ 211.450	2.0%
Noord Holland	€ 296.214	€ 240.565	€ 3.191	€ 444.522	€ 984.492	9.3%
Zuid Holland	€ 192.981	€ 55.052	€ 0	€ 148.300	€ 396.333	3.7%
Zeeland	€ 128.103	€ 131.632	€ 0	€ 275.585	€ 535.320	5.0%
Noord Brabant	€ 164.498	€ 26.086	€ 0	€ 53.780	€ 244.364	2.3%
Limburg	€ 23.606	€ 8.080	€ 0	€ 33.154	€ 64.840	0.6%
Subtotaal Prov.	€ 5.506.807	€ 2.782.078	€ 4.294	€ 2.312.800	€ 10.605.979	100.0%

Aanvullingen:

onbekende provincie	€ 31.278	€ 33.808			€ 65.086
correctie boekingen	€ 579.554	€ 270.088			€ 849.642
Rotgans				€ 241.805	€ 241.805
Smient				€ 553.586	€ 553.586
Subtotaal overig	€ 610.832	€ 303.896	€ 0	€ 795.391	€ 1.710.119
TOTAAL	€ 6.117.639	€ 3.085.974	€ 4.294	€ 3.108.191	€ 12.316.098

BETALINGEN GANZENJAAR 2006/2007						
Provincie	Vaste vergoeding	Variabele vergoeding	Schade binnen opvang	Schade buiten opvang	Totaal	%
Groningen	€ 315.580	€ 242.343	€ 26.917	€ 93.614	€ 678.454	5.2%
Friesland	€ 3.418.554	€ 2.487.404	€ 156.227	€ 1.001.546	€ 7.063.731	53.9%
Drenthe	€ 37.578	€ 9.400	€ 0	€ 8.877	€ 55.855	0.4%
Overijssel	€ 238.784	€ 194.135	€ 15.782	€ 165.800	€ 614.501	4.7%
Flevoland	€ 164.178	€ 0	€ 0	€ 11.889	€ 176.067	1.3%
Gelderland	€ 598.136	€ 304.274	€ 35.661	€ 235.786	€ 1.173.857	9.0%
Utrecht	€ 260.882	€ 110.107	€ 5.492	€ 124.168	€ 500.649	3.8%
Noord-Holland	€ 220.419	€ 242.230	€ 49.609	€ 466.637	€ 978.895	7.5%
Zuid-Holland	€ 408.222	€ 173.354	€ 14.042	€ 156.416	€ 752.034	5.7%
Zeeland	€ 152.701	€ 164.942	€ 21.461	€ 320.307	€ 659.411	5.0%
Noord-Brabant	€ 312.250	€ 20.533	€ 5.128	€ 34.419	€ 372.330	2.8%
Limburg	€ 36.064	€ 16.135	€ 0	€ 32.301	€ 84.500	0.6%
Totaal	€ 6.163.348	€ 3.964.857	€ 330.319	€ 2.651.760	€ 13.110.284	100.0%

aanvullingen:

onbekende provincie				€ 124	€ 124
correctie boekingen				-€ 788.840	-€ 788.840
Rotgans			€ 41.570	€ 802.211	€ 843.781
Smient				€ 624.992	€ 624.992
Subtotaal overig	€ 0	€ 0	€ 41.570	€ 638.487	€ 680.057

TOTAAL	€ 6.163.348	€ 3.964.857	€ 371.889	€ 3.290.247	€ 13.790.341
--------	-------------	-------------	-----------	-------------	--------------

BETALINGEN 2007/2008		GANZENJAAR					
Provincie	Vaste vergoeding	Variabele vergoeding	Schade binnen opvang	Schade buiten opvang	Totaal:	%	
Groningen	€ 19.934	€ 10.736	€ 329.009	€ 218.467	€ 578.146	4.9%	
Friesland	€ 1.623.097	€ 1.241.151	€ 1.891.979	€ 1.372.866	€ 6.129.093	51.7%	
Drenthe	€ 27.113	€ 3.585	€ 8.138	€ 13.719	€ 52.555	0.4%	
Overijssel	€ 190.745	€ 151.345	€ 66.048	€ 249.032	€ 657.170	5.5%	
Flevoland	€ 166.752	€ 0	€ 0	€ 7.395	€ 174.147	1.5%	
Gelderland	€ 610.404	€ 356.896	€ 80.003	€ 255.531	€ 1.302.834	11.0%	
Utrecht	€ 126.833	€ 59.907	€ 9.843	€ 154.951	€ 351.534	3.0%	
Noord Holland	€ 202.990	€ 152.938	€ 284.555	€ 512.354	€ 1.152.837	9.7%	
Zuid Holland			€ 27.059	€ 407.464	€ 434.523	3.7%	
Zeeland	€ 97.409	€ 76.288	€ 259.263	€ 128.603	€ 561.563	4.7%	
Noord Brabant	€ 275.437	€ 10.993	€ 20.649	€ 54.667	€ 361.746	3.1%	
Limburg	€ 38.451	€ 12.644	€ 6.144	€ 39.864	€ 97.103	0.8%	
TOTAAL	€ 3.379.165	€ 2.076.483	€ 2.982.690	€ 3.414.913	€ 11.853.251	100.0%	

aanvullingen:

Rotgans			€ 114.013	€ 307.680	€ 421.693
Smient				€ 770.647	€ 770.647
Subtotaal overig	€ 0	€ 0	€ 114.013	€ 1.078.327	€ 1.192.340

TOTAAL	€ 3.379.165	€ 2.076.483	€ 3.096.703	€ 4.493.240	€ 13.045.591
--------	-------------	-------------	-------------	-------------	--------------

Bijlage 4 Overzicht verschenen rapporten binnen het projectencluster 'Evaluatie opvangbeleid overwinterende ganzen en smienten'

Evaluatie Opvangbeleid 2005-2008 overwinterende ganzen en smienten.

- Deelrapport 1. Een modelberekening van de capaciteit van opvanggebieden voor overwinterende ganzen en smienten. B.A. Nolet, J.M. Baveco & H. Kuipers. 2009.
- Deelrapport 2. Verspreidingspatronen van foeragerende smienten. T.J. Boudewijn, G.J.D.M. Müskens, D. Beuker, R. van Kats, M.J.M. Poot & B.S. Ebbing. 2009.
- Deelrapport 3. Het effect van het opvangbeleid op de verdeling van ganzen over opvanggebieden en gangbaar boerenland; studie aan de hand van gemerkte ganzen. D.Kleijn, E.Knecht & B.S.Ebbing. 2009.
- Deelrapport 4.: Invloed opvangbeleid op de internationale verspreiding van overwinterende ganzen in NW-Europa. B.S.Ebbing. 2009.
(Engels): Does implementation of the Dutch policy for fauna management effect the international distribution of geese in Northwestern Europe?
- Deelrapport 5. Invloed opvangbeleid op de verspreiding van overwinterende ganzen en smienten binnen Nederland. H. van der Jeugd. 2009.
- Deelrapport 6. Zijn er voldoende foerageergebieden aangewezen rond de Natura 2000 gebieden? E. Knecht, M. Kiers & B.A.Nolet. 2009.
(Engels): Have sufficient goose foraging areas been located in and around Natura 2000 sites to accommodate their assigned conservation goals?
- Deelrapport 7. Kosten van het opvangbeleid. T.C.P. Melman, B.S. Ebbing & A.P.P.M. Clerkx.. 2009.
- Deelrapport 8. Opvangkosten en inpasbaarheid op bedrijfsniveau; modelberekeningen en perceptie bij boeren. R.A.M. Schrijver, D.A.E. Dirks. 2009.
- Deelrapport 9. Effectiviteit verjaagmethoden in foerageergebieden met speciale aandacht voor verjaging met ondersteunend afschot. D. Kleijn, H.A.H. Jansman, J.G Oord & B.S. Ebbing. 2009.
- Deelrapport 10. Hebben overwinterende ganzen invloed op de weidevogelstand? D. Kleijn, E. van Winden, P.W. Goedhart & W. Teunissen. 2009.
- Deelrapport 11. Effect van Brandganzen op broedende weidevogels. D. kleijn & D. Bos. 2009.

Deelrapport 12. Effecten van grootte en vorm van ganzenfoerageergebieden op de opvangcapaciteit. H. van der Jeugd. 2009.

Deelrapport ... Opvang van ganzen in akkerbouwgebieden op klei; ontwikkelen en testen van beheerpakketten. A. Visser, B. Voslamber. A.Guldemonid & B.S. Ebbinge.2009.

Technische tussenrapportages over deelonderzoeken waarvan de resultaten in boven genoemde rapporten zijn opgenomen:

2005

Dulleman, van D., M. Koopmans, Y. van der Heide, F. Hoekema & D. Bos. 2005. Monitoring van waterwild in opvanggebied Oost-Dongeradeel 2005. A&W rapport 677.

2006

G.J.D.M. Müskens, R.J.M. van Kats, D. Tanger, M. Witteveldt, A.H.P. Stumpel & F.P.J. van Bommel, 2006. Pilotstudy naar het terreingebruik door smienten in relatie tot de ligging van slaappleatsen: onderzoek naar methoden, waaronder telemetrie, in Nationaal Landschap Laag Holland en geplaatst in het perspectief van aantalonwikkeling, verspreiding en foerageergedrag. Wageningen, Alterra, Technische rapportage 41 blz.; 10 fig.; 3 tab.

F.P.J. van Bommel, R.G.M. Kwak, H.J. van der Jeugd, A. Guldemonid & A.G.G. van der Weijden, 2006. Ervaringen met de opvang van ganzen op de klei; Seizoen 1 – 2005/2006. Wageningen, Alterra, Technische.

F.P.J. van Bommel, B.S. Ebbinge, R.G.M. Kwak, H.J. van der Jeugd, E. van Winden, M. van Roomen. 2006. Ontwikkeling in populatieomvang op relevant flyway niveau en verdeling over Nederland, met name binnen en buiten opvanggebieden - Seizoen 2005/2006 Alterra – Technische rapportage: Populatieomvang ganzen en Smienten – 2005/2006 Alterra, Wageningen, 2006

2007

Boudewijn, T. D. Beuker, H. Steendam & R.C. Fijn. 2007. Gebruik van de Alblasserwaard door ganzen. Meting van de gebruiksintensiteit door middel van keuteltellingen. Rapport 07-070, Bureau Waardenburg.

Boudewijn, T. D. Beuker, H. Steendam & M.J.M. Poot. 2007. Gebruik van de Polder Demmerik door nachtelijk foeragerende smienten. Meting van de gebruiksintensiteit door middel van keuteltellingen. Rapport 07-072, Bureau Waardenburg.

Koopmans, M. & D. Bos. 2007. Benutting van graslanden in Oost-Dongeradeel door ganzen in het seizoen 2006-2007. A&W rapport 976.